

משוב ביניים על הפעלת התכנית "טבע נגיש לכל"

מוגש עבור עמותת "אורות הגליל"

על ידי יחידת הערכה

המכללה האקדמית תל-חי

דר' עירית ששון

גב' קרן קופיעץ

10/2013

לקראת הפעלת התכנית "טבע נגיש לכל" - מועדון טיולים, הזמינו מפעיליה את יחידת ההערכה של המכללה האקדמית תל-חי במטרה ללוות את פעילות התכנית, לבחון את המידה בה מתקיימות כל אחת מהמטרות שהתכנית קבעה (יוצגו מטרות ההערכה ושאלות לדוגמא הנגזרות מהן) ולספק להם מידע בנוגע לפעילות המתקיימת והשפעותיה על המשתתפים.

מטרות התכנית ושאלות ההערכה הנגזרות מהן:

1. ליצור קבוצה חברתית לומדת רחבה, של בוגרים בעלי פיגור שכלי המתגוררים בקהילה, הנפגשת באופן רצוף וקבוע לאורך התוכנית. קבוצה חברתית זו תאפשר חיבורים חברתיים ואישיים (קבוצתיים ויחידניים) והרחבת מעגל ההתייחסות החברתית של המשתתפים, החווים בידוד חברתי בשל הריחוק הגיאוגרפי מקבוצות אחרות ובשל יחס הקהילה.

א. מהי ההתמדה של המשתתפים? מה משפיע עליה?

ב. האם נוצרו יחסים בין אישיים בין משתתפים שלא הכירו קודם אחד את השני? מהם מאפייני הקשרים?

2. לאפשר למשתתפי התוכנית ללמוד אודות הטבע באופן וברמה המותאמים ליכולותיהם ובכך להעשיר את עולם ההתייחסות שלהם. הדגש הוא על התאמה של החוויה לעולם הרגשי של המשתתף והשפעת ההשתתפות על פיתוח פן זה.

א. מהן החוויות עליהן מושם דגש במסגרת הסדנאות?

ב. מהן החוויות עליהן מושם דגש במסגרת הטיולים/ סיורים?

ג. באיזה אופן יוצרים מפעילי התכנית תיווך בין החוויה במסגרת הפעילות ובין חיי היום יום של המשתתפים?

ד. האם ובאיזה אופן משליכים המשתתפים את החוויות שהם צוברים בפעילות לחיי היום יום שלהם?

3. לייצר תהליכי העצמה, התמודדות וקבלה אצל המשתתפים בעקבות ההקבלה לתהליכים בטבע, התחושה שהם 'כמו כולם', המפגש עם אנשים כמותם עמם הם יכולים למצוא שפה משותפת 'בגובה העיניים', ועוד.

א. כיצד מכוונים מפעילי התכנית את הפעילות כך שתיצור העצמה בקרב המשתתפים?

ב. מה תחשב העצמה של המשתתפים בעיני בעלי עניין שונים בתכנית (מפעילים, משפחות, צוות המועדונים, המשתתפים עצמם)?

ג. האם וכיצד תהליכי העצמה מושלכים מהפעילות אל חיי היום יום?

בנוסף, להערכה מטרה של עיצוב התכנית וחיידוד המטרות שלה. תהליך ההערכה ישמש בידי המפעילים ומפתחי התכנית ככלי ללמידה על התנהלות התכנית תוך שימת דגש על הגורמים המקדמים והמעכבים בתהליך השגת המטרות של התכנית.

סקירת פעילות ההערכה וממצאים ראשוניים.

מסמך זה נשען על מידע שנאסף החל מפברואר 2013 ועד יולי 2013. פעילות ההערכה שהתקיימה::

3 תצפיות- 2 בסדנאות ואחת בטיול

שאלוני תחילת תקופה-

א. הועברו שאלונים בשלושת המרכזים, סה"כ נמצאים ברשותנו 26 שאלונים (10 ממע"ש, ק"ש, 9 ממועדון חצור הגלילית ו-7 ממועדון צפת). השאלונים הועברו בתיווך של סטודנטיות שמלוות את הפעילות (בשני מרכזים) ועל ידי עוזרת מחקר. מרבית המשיבים לא נתקלו בבעיה במילוי השאלון, אלה שכן נעזרו בגורמים הנ"ל.

ב. שאלונים למשפחות המשתתפים- שאלון למשפחות עבר התאמות רבות בעקבות הערות והארות שהתקבלו על ידי צוותי המרכזים מהם מגיעים המשתתפים. בסופו של דבר הוחלט כי יועבר למשפחות שאלון זהה לזה שהועבר למשתתפים עצמם, מתוך חשיבה כי נוכל לקבל אישור על המידע שהתקבל על ידי המשתתפים. בפועל המספרים הסידוריים לא הותאמו אלא של המשתתפים ולכן אין באפשרותנו להשתמש בשאלון ככלי אימות אלא כמקור ידע בלתי תלוי.

ראיונות- התקיימו 5 ראיונות עם גורמים שונים הנוגעים להפעלת הפרויקט- 4 עם אנשי צוות של מרכזים (2 מדריכות ו-2 מנהלות), ראיון עם רכזת הפרויקט.

ממצאים:

על המשיבים:

המשיבים נחלקים ביניהם- כמחצית גברים וכמחצית נשים. כ-84% מעידים על עצמם שהם עובדים במסגרות מוגנות.

א. שאלות הנוגעות לשביעות רצון כללית מהחיים:

נראה כי המשיבים מעידים על עצמם כמי שמרוצה ממצבו בחיים – כ-70% מעידים שיש להם פחות בעיות מאחרים, כ-53% מעידים שהרגישו לא שייכים למצבים חברתיים רק לעיתים רחוקות. לעומת זאת, כ-64% מעידים על עצמם שהם חשים בודדים לפעמים או לעיתים קרובות. ממצא נוסף המעיד על כך הוא התפלגות התשובות לשאלות הנוגעות להיבטים חברתיים. 23% מהמשיבים מעידים שיש להם 3 חברים אישיים וקרובים, 15% מעידים כי יש להם "הרבה" חברים ו-11% מעידים כי אין להם חברים כלל. כמו כן בתשובותיהם לשאלה: "מה הרגשתך כלפי מספר החברים האישיים שיש לך?"- 42% מהמשיבים מעוניינים במספר גדול יותר של חברים. **ממצאים אלה ניתן ללמוד על הצורך החשוב שעליו באה התכנית לענות- יצירת הזדמנות להכרות וחיזוק קשרים חברתיים ופיתוח הכישורים החברתיים.**

ב. שאלות הנוגעות לתחושת כח ועצמאות:

מכלל השאלות נראה כי המשיבים מעידים על עצמם כעצמאיים במידה חלקית. כך למשל 50% מהם מעידים כי מישהו אחר מחליט עבורם בנוגע להתנהלות הכלכלית, 50% מעידים כי הם מחליטים במידה חלקית על דברים שהם עושים ביום יום, כ-57% משתמשים בשירותי רפואה לא באופן עצמאי ו-61% מעידים כי הם צריכים אישור של בן משפחה במידה ומעוניינים לארח חברים.

עם זאת, 61% מעידים כי הם חשים חופשיים לעשות מה שהם רוצים בחייהם. חשוב לציין כי לפחות שתי מראיינות העידו על המשתתפים בתכנית כעצמאיים ובעלי ביטחון עצמי גבוה ביחס לאחרים המשתתפים באותה המסגרת.

ממצאים אלה ניתן ללמוד כי כלל המשתתפים בפרויקט תופסים עצמם כבעלי יכולת התנהלות עצמאית בתחומים מסוימים וכי יש מקום לשאיפה של מפעילי הפרויקט לעודד את היכולת של המשתתפים להתנהלות עצמאית.

ג. שאלות הנוגעות להיבטים חברתיים:

שייכות:

מהממצאים עולה כי המשתתפים מגלים מידת חברתיות גבוהה יותר כשהם נשאלים על המסגרת של המועדון בו הם חברים (מע"ש, חצור או צפת). אולם כאשר השאלות נוגעות להיבטים של קשרים חברתיים באופן כללי הם תופסים עצמם כבעלי פחות קשרים. לדוגמא- בעוד המשיבים מעידים על נוכחות מאד גבוהה במועדון (כ-73% מהם), רק כ-23% מעידים שהם מדברים עם שכניהם כמעט כל יום. כמו כן, רק כ-15% מהמשיבים מעידים כי הם משתתפים בפעילות פנאי כלשהי יותר מפעמיים בחודש.

ביטוי נוסף לתחושת החברתיות שמתעצמת במסגרת המוכרת היא ההגדרה שהמשיבים נתנו למיהו חבר אישי – 50% ציינו כי זהו מישהו שעובד איתם.

חברתיות (העזרות באחר):

כ-50% מהמשיבים ציינו כי יפנו לאיש צוות שעובד במקום העבודה שלהם לצורך קבלת עצה או הדרכה. כשליש יפנו לבן משפחה שלהם לקבלת העצה או ההדרכה.

באופן כללי לא מצאנו קשר סטטיסטי בין הקטגוריות השונות- כלומר, מידת שביעות הרצון לא קשורה לתחושת השייכות או העצמאות.

השפעות הפרויקט:

בראיונות שקיימנו (במהלך חודשים מאי/יוני) עולה באופן ברור שביעות הרצון שמביעים הן המשתתפים והן אנשי הסגל של המועדונים מהפרויקט באופן כללי.

נראה כי ההשתתפות בפרויקט מתחילה להשפיע על המשתתפים בשני היבטים: ההיבט החברתי וההיבט של הידע.

בהיבט החברתי מעידות המראיינות על התחלה של יצירת קשרים חברתיים בין משתתפים ממועדונים שונים (תחלופת טלפונים, חיבור במהלך הסדנאות והטיולים וכו').

בהיבט של הידע, ציינו שתיים מהמראיינות את החשיפה למקומות חדשים כתרומה בלעדית של הפרויקט. בתצפיות שקיימנו נראה כי המשתתפים הצליחו לבטא את הידע שרכשו במסגרת הסדנא בטיול העוקב, כלומר זהו ביטוי לכך שדרך העברת התכנים מותאמת ליכולת של המשתתפים לקבל אותם, להפנים אותם ולעשות בהם שימוש בזמן "אמת".

ביטוי נוסף לשביעות הרצון הוא העניין שמגלים המשתתפים עצמם בפעילות ולקראתה והרצון לשלב משתתפים נוספים מהמסגרות.

ההיבט הארגוני:

הפרויקט הוא פרויקט חדשני העוסק בתכנים קיימים המופנים לאוכלוסייה חדשה עבור המפעילים שלו. נראה כי שנה זו מאופיינת בתהליכי למידה משמעותיים שמתקיימים במסגרת העמותה ושל העמותה אל מול המסגרות השותפות בפרויקט.

כך למשל מתקיימות שיחות סיכום והפקת לקחים פנימיות ומשותפות לצוות הפרויקט ולנציגי המסגרות. כתוצאה מסיכומים אלה השתנה למשל מבנה הסדנא המקדימה כך שיכלול זמן רב יותר להכרות משמעותית בין חברי הקבוצה, נוספו היבטים של העצמה למשתתפים עצמם וכו'. שינוי נוסף שמצאנו היה החלוקה של המשתתפים לצוותים. בכל מפגש נחלקים המשתתפים לצוותי עבודה על פי תחומי אחריות/ תחומי תוכן. חלוקה זו מאפשרת למשתתפים עבודה ממוקדת יותר על מיומנויות שהם רוכשים במסגרת הפעילות (למשל הובלה של משחק חברתי

שמגבירה הן את היכולת של המשתתף לעמוד מול קהל והן את המיומנות החברתית הנדרשת לעבודת צוות מצומצם וחלוקת עבודה ביניהם).

נקודות לדין ולהמשך:

1. המשך בחינה של השפעת התכנית על המשתתפים והשינוי בהיבטים חברתיים שמאפיינים את המשתתפים. מכלל הממצאים עולה כי בקרב מעט מהמשתתפים מתחילה הרחבה של מעגל החברים- מתקיים קשר בעל אופי חברי בין משתתפים ממועדונים שונים. אנו נמשיך ונעקוב אחר תהליך זה, תוך בחינה של שני היבטים:
א. כיצד הפעילות במסגרת התכנית מעודדת היבט זה- מהם הפעולות שבהם נוקטים מפעילי התכנית לטובת עידוד הקשר בין המשתתפים השונים ומהם הכלים הניתנים להם לצורך מימושו?
ב. מה נעשה במסגרות מעבר לפעילות בתכנית וכיצד פעילות זו, במידה ומתקיימת, משפיעה על יצירת הקשרים החברתיים?
2. המשך בחינה של הקשר בין מפעילי התכנית ונציגי המסגרות השונות. כאמור, מפעילי התכנית הצליחו להבנות קשר מקדם ומלמד עם נציגי המסגרות מהן מגיעים משתתפי התכנית. נבקש להמשיך ולבחון את הקשר:
א. מה מאפייניו?
ב. מהי התרומה של הקשר להפעלת התכנית והצלחתה?
ג. מה נעשה בכל אחת ממסגרות הפעולה (מפגשי התכנית והשהות בכל אחת מהמסגרות) לטובת קידום המשתתפים בהיבטים השונים אליהם מכוונת התכנית?
3. המשך בחינה של ההיבט הארגוני פנימי של עמותת אורות הגליל כמעילה של תכנית ייחודית הנותנת מענה לאוכלוסייה שאינה קהל היעד המיידי שלה.